

УДК 368:629.78

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-7872.4.2025.11>

Малащук Олег Володимирович
здобувач третього рівня (PhD),
Приватний вищий навчальний заклад
«Європейський університет»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-0940-944X>

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ У ПОСТВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

Анотація. У статті виконано ґрунтовний аналіз зовнішніх і внутрішніх чинників, що визначають фінансову стійкість страхових компаній України в умовах поствоєнного відновлення економіки, а також формування науково обґрунтованих напрямів та інструментів зміцнення фінансової стабільності страховиків. Досліджено ключові чинники, що визначають фінансову стійкість страхових компаній України в умовах поствоєнного відновлення економіки. З урахуванням трансформаційних процесів, спричинених тривалими військовими діями та їх економічними наслідками, проаналізовано вплив зовнішніх і внутрішніх ризиків на стабільність страховиків, а також виявлено структурні диспропорції, характерні для сучасного страхового ринку. Особливу увагу приділено проблемам недостатності капіталізації, низької диверсифікації активів, обмежених інвестиційних можливостей, недосконалого ризик-менеджменту та слабкої прозорості фінансової звітності. Зазначено, що суттєвою проблемою залишається недостатня якість систем ризик-менеджменту, що знижує здатність страховиків оперативно реагувати на зовнішні шоки та зміни ринкової кон'юнктури. У статті підкреслено, що нерівномірність розподілу страхових премій між великими та малими ринковими учасниками поглиблює загальну вразливість галузі, а недостатній рівень фінансової грамотності населення та зниження інвестиційної привабливості економіки істотно стримують розвиток страхового сектора. На основі системного аналізу виділено напрями зміцнення фінансової стійкості страховиків, серед яких: оптимізація структури капіталу, удосконалення механізмів управління ризиками, розширення інвестиційної диверсифікації, цифровізація бізнес-процесів та підвищення прозорості діяльності. Запропоновані підходи можуть бути використані як у регуляторній практиці, так і у стратегічному управлінні страховими компаніями з метою підвищення їх конкурентоспроможності у період післявоєнного відновлення. Актуальність дослідження обумовлена потребою у формуванні адаптивних інструментів, здатних забезпечити стабільне функціонування страхового ринку в умовах значної невизначеності та економічних викликів.

Ключові слова: фінансова стійкість, страхові компанії, стабільність, відновлення, економічні виклики, фінансові стратегії.

Постановка проблеми. Тривала військова агресія проти України спричинила глибокі структурні деформації в економіці, що істотно вплинуло на функціонування страхового ринку. Страхові компанії стикаються з різким зростанням рівня невизначеності, зміною характеру страхових ризиків, суттєвим підвищенням кількості страхових подій та необхідністю оперативного коригування фінансових стратегій. Погіршення макроекономічних умов, скорочення платоспроможного попиту, зниження інвестиційної активності та нестабільність фінансового сектору додатково ускладнюють забезпечення стабільності діяльності страховиків [6].

В умовах війни традиційні механізми підтримання фінансової стійкості виявляються недостатніми або потребують суттєвого перегляду. Зростають вимоги до якості капіталу, платоспроможності, наявності належного рівня страхових резервів, диверсифікації інвестиційних інструментів та ефективності системи ризик-менеджменту [4]. Одночасно розширюється спектр ризиків, що вимагає від страхових компаній підвищеної адаптивності та здатності до антикризового управління.

За таких умов постає наукова та практична проблема визначення дієвих напрямів забезпечення фінансової стійкості страхових компаній в умовах триваючої війни та високої турбулентності економічного середовища. Її розв'язання передбачає оцінку впливу нових ризиків, аналіз чинних регуляторних підходів, формування оновлених фінансових інструментів і розроблення стратегій, здатних зміцнити стійкість страхового сектору та забезпечити його здатність підтримувати економічні процеси навіть у період глибокої нестабільності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика фінансової стійкості страхових компаній посідає важливе місце в економічних дослідженнях, оскільки стабільність страхового сектору є необхідною умовою функціонування національної економіки в умовах підвищених ризиків та

невизначеності. У науковій літературі сформовано значний масив досліджень, присвячених сутності, чинникам та механізмам забезпечення фінансової стійкості страхових організацій.

Серед українських учених, які зробили вагомий внесок у розвиток теоретико-методичних основ оцінювання стійкості страховиків, слід відзначити праці А.О. Бойко [3], А.С. Шолойко [9] та інших авторів. Їхні дослідження зосереджені на вивченні інституційних особливостей функціонування страхових компаній в Україні, методів формування та використання страхових резервів, специфіки управління капіталом і оцінювання ризиковості операцій страховиків. Значна увага у цих працях приділяється пошуку оптимального співвідношення власних і залучених ресурсів, а також визначенню ролі державного регулювання у підтриманні стабільності страхового ринку.

Питанням ідентифікації факторів впливу на фінансову стійкість та методом її забезпечення присвячені роботи Д.С. Маруженко [6], Н.В. Ткаченко [8] та інших дослідників. У їхніх напрацюваннях аналізуються внутрішні та зовнішні детермінанти стійкості, серед яких структура капіталу, якість активів, рівень диверсифікації страхового портфеля, стан макроекономічного середовища та ефективність ризик-менеджменту. Важливим аспектом їхніх досліджень є оцінка інструментів підвищення стійкості страховиків, включно з удосконаленням методів актуарних розрахунків, підвищенням прозорості фінансової звітності та оптимізацією системи внутрішнього контролю.

Попри значну кількість наукових праць, присвячених різним аспектам фінансової стійкості страховиків, варто зазначити, що питання формування ефективного правового середовища, яке б забезпечувало системну та довгострокову стабільність страхового сектору, досі залишається недостатньо опрацьованим. Більшість досліджень зосереджуються на фінансово-економічних інструментах, тоді як нормативно-правові механізми, стандарти нагляду та вимоги до капіталу потребують подальшої теоретичної конкретизації та практичного вдосконалення. Це зумовлює необхідність розвитку комплексних досліджень, спрямованих на формування цілісної моделі забезпечення фінансової стійкості страхових компаній в умовах зростання ризиків та трансформації фінансового ринку.

Метою статті є ґрунтовний аналіз зовнішніх і внутрішніх чинників, що визначають фінансову стійкість страхових компаній України в умовах поствоєнного відновлення економіки, а також формування науково обґрунтованих напрямів та інструментів зміцнення фінансової стабільності страховиків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова стійкість страхових компаній в Україні формується під впливом широкого спектра внутрішніх та зовнішніх чинників, що обумовлюють складність і мінливість умов їх діяльності. Події останніх років, зокрема збройна агресія та її економічні наслідки, спричинили суттєве загострення проблем у страховому секторі. Зменшення платоспроможного попиту, трансформація ризикового профілю клієнтів, зростання збитковості та загальна нестабільність фінансового ринку посилили навантаження на страховиків [2]. У таких умовах особливої ваги набуває питання ефективного управління фінансовими потоками, збереження достатнього рівня ліквідності та своєчасного виконання зобов'язань перед страхувальниками. Складність ситуації вимагає поглибленого вивчення причин фінансової нестійкості, визначення її джерел та оцінки впливу на подальший розвиток страхового ринку.

Однією з характерних рис національного страхового простору є істотна нерівномірність рівня фінансової надійності між окремими компаніями. Великі страховики, які мають доступ до міжнародних фінансових ресурсів, сучасних технологій та диверсифікованих портфелів, загалом демонструють вищу здатність протистояти зовнішнім шокам [5]. Натомість малі та середні компанії часто працюють у режимі обмежених можливостей, маючи недостатній обсяг резервів і високу залежність від окремих сегментів страхування. Дисбаланс у розподілі страхових премій, сконцентрованих переважно в декількох провідних учасників ринку, поглиблює нерівномірність і створює ризики для стабільності всієї галузі. За умов високої концентрації ризиків питання фінансової стійкості набуває першочергового значення.

Окрім впливу макроекономічних та ринкових факторів, страховики стикаються також із низкою внутрішніх управлінських проблем, які додатково ускладнюють забезпечення їх стійкості. До таких належать недосконалість системи ризик-менеджменту, недостатня диверсифікація активів, обмеженість інвестиційних можливостей та нерівномірність структури капіталу [8].

Виявлені проблеми не є поодинокими чи випадковими – вони мають системну природу та потребують комплексного підходу до їх подолання. Одним із ключових чинників є недостатня прозорість та ефективність вітчизняної системи страхового нагляду, яка поки що не забезпечує своєчасного виявлення накопичених ризиків і не завжди дозволяє оперативно реагувати на дестабілізуючі процеси. Страховий ринок перебуває у фазі трансформаційних змін: від відносно ліберальної моделі регулювання до більш структурованої та контрольованої [12]. Однак цей перехід передбачає не лише посилення нормативної бази, а й відповідну інституційну спроможність до впровадження ризик-орієнтованих підходів.

Складність ситуації посилюється низьким рівнем фінансової обізнаності значної частини населення, що формує обмежений попит на складні страхові продукти, особливо в регіонах, віддалених від потужних фінансових центрів. Внаслідок цього рівень проникнення страхування у структуру ВВП України залишається суттєво нижчим порівняно з країнами Європейського Союзу, що свідчить про недовикористаний потенціал галузі та наявність недовіри до діяльності страховиків [10].

У контексті зниження інвестиційної привабливості української економіки страхові компанії стикаються з істотними труднощами щодо залучення зовнішніх джерел фінансування. Таким чином, проблема забезпечення їх фінансової стійкості зумовлена не лише несприятливою макроекономічною ситуацією, яка включає інфляційні процеси, коливання валютного курсу, військові дії та політичну турбулентність, а й глибинними внутрішніми дисфункціями. Однією з таких дисфункцій є недостатній рівень професійної компетентності керівних кадрів, які нерідко не володіють сучасними методами фінансового аналізу, моделювання та прогнозування.

Варто також зазначити, що корпоративна культура ризик-менеджменту в багатьох страхових компаніях залишається недостатньо розвиненою. Це проявляється у відсутності чітко структурованих процедур управління ризиками, неповному використанні політик реагування на внутрішні та зовнішні загрози, а також слабкому зв'язку між управлінськими рішеннями та загальною фінансовою стратегією. Крім того, недостатня глибина аналітичних досліджень ринкових тенденцій, використання застарілих інформаційних систем, низький рівень автоматизації бізнес-процесів та недосконалий моніторинг фінансових показників обмежують можливість оперативного реагування на зміни ринкового середовища.

У результаті це призводить до ситуації, коли навіть фінансово стійкі та прибуткові компанії не завжди мають достатню гнучкість і адаптивність для оперативного реагування на виклики, що виникають у періоди високої невизначеності. Відсутність достатніх фінансових резервів та дієвих стратегічних інструментів ускладнює формування довгострокових переваг та послаблює конкурентоспроможність галузі.

Таким чином, у нинішніх умовах функціонування страхового ринку, які характеризуються високою турбулентністю та значними зовнішніми ризиками, забезпечення фінансової стійкості страхових компаній стає одним із ключових напрямів дослідження. Військові дії, економічні потрясіння, інфляційний тиск та інші зовнішні фактори зумовлюють необхідність удосконалення систем управління фінансовими ризиками та адаптації страховиків до нових параметрів ринкового середовища.

До ключових напрямів зміцнення фінансової стійкості страхових компаній в Україні належать удосконалення структури капіталу, запровадження сучасних підходів до управління ризиками, диверсифікація інвестиційної діяльності, підвищення рівня прозорості та відкритості звітності, а також активний розвиток цифрових рішень [1].

Одним із центральних елементів підвищення фінансової стійкості виступає стратегічне коригування структури капіталу страховиків. В умовах економічної турбулентності та зростання конкуренції на національному страховому ринку особливої ваги набуває забезпечення фінансової автономії підприємств [7]. Одним із ефективних шляхів досягнення цієї мети є нарощення частки власного капіталу у загальній системі фінансових ресурсів.

Збільшення питомої ваги власних коштів дозволяє страховим компаніям зменшити залежність від зовнішнього кредитування, яке під час кризових періодів може бути ускладнене або характеризуватися завищеною вартістю. Наявність достатнього обсягу власного капіталу забезпечує можливість самостійно покривати операційні витрати, виконувати зобов'язання перед страхувальниками та більш стійко реагувати на ринкові коливання.

Крім того, підсилення капіталізації позитивно відображається на інвестиційній привабливості страховика. Компанії з високим рівнем фінансової незалежності сприймаються інвесторами як надійні та перспективні, а для клієнтів вони асоціюються з гарантією стабільних виплат навіть у несприятливих економічних умовах. Таким чином, оптимізація структури капіталу є важливим стратегічним рішенням, що сприяє одночасно підвищенню рівня довіри та посиленню конкурентних позицій страхової компанії.

Не менш важливою складовою забезпечення фінансової стійкості є впровадження сучасних систем ризик-менеджменту. Використання актуарних оцінок, моделювання сценаріїв та застосування інших кількісних методів дозволяє більш точно визначати можливі джерела фінансових втрат, своєчасно формувати страхові резерви та розробляти заходи мінімізації негативних наслідків.

Важливим чинником є й диверсифікація інвестиційного портфеля, яка дає змогу знизити вплив коливань на окремих сегментах фінансового ринку. Розподіл інвестицій між різними видами активів і секторами економіки сприяє стабільності доходів та зменшенню сукупного ризику. Ключові чинники, проблеми та напрями забезпечення фінансової стійкості страхових компаній України наведено рис. 1.

Рисунок 1 – Напрями забезпечення фінансової стійкості страхових компаній в Україні

Джерело: складено автором за [3; 9; 11]

Отже, реалізація перелічених напрямів здатна забезпечити українським страховим компаніям зміцнення фінансової стійкості та створити умови для їх сталого розвитку у контексті сучасних економічних викликів та високої мінливості ринкового середовища.

Висновки. Проведений аналіз засвідчив, що фінансова стійкість страхових компаній у поствоєнному періоді має визначатися комплексом взаємопов'язаних факторів, серед яких домінують макроекономічна нестабільність, трансформація ризикового середовища, дисбаланси у структурі страхового ринку та внутрішні управлінські недоліки. Нерівномірність капіталізації, обмеженість резервів, слабка інвестиційна база та недостатній рівень цифровізації формують значні ризики для стабільного функціонування страховиків.

Наразі суттєвою проблемою залишається недостатня якість систем ризик-менеджменту, що знижує здатність страховиків оперативно реагувати на зовнішні шоки та зміни ринкової кон'юнктури. Водночас низький рівень фінансової культури населення та обмежений попит на страхові продукти стримують розвиток галузі та зменшують її роль у національній економіці.

У статті доведено, що підвищення фінансової стійкості страхових компаній можливе за умови реалізації таких ключових напрямів:

- оптимізації структури капіталу та нарощення власних ресурсів;
- впровадження сучасних інструментів управління ризиками, включно з актуарними моделями та сценарним аналізом;
- диверсифікації інвестиційного портфеля;
- підвищення прозорості та якості фінансової звітності;
- розвитку цифрових технологій у сфері управління та моніторингу фінансових потоків.

Комплексне впровадження зазначених заходів сприятиме формуванню більш стійкого, адаптивного та конкурентоспроможного страхового ринку, здатного ефективно функціонувати в умовах поствоєнної відбудови економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдуллаєва А., Поплавська С. Шляхи підвищення ефективності діяльності страхових компаній на ринку страхових послуг України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1343/1297> (дата звернення: 28.11.2025)
2. Богріновцева Л. М., Чамор Г. С. Напрямки вдосконалення фінансової стійкості страхових компаній України. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. № 2. С. 20–32.
3. Бойко А. О. Теоретичні основи та практичний досвід забезпечення фінансової стійкості страхової компанії. *Економічні науки. Серія Облік і фінанси*. 2010. Вип. 7 (25). Ч. 4. С. 36–50.
4. Давиденко Н. М. Стратегія забезпечення фінансової стійкості підприємств в умовах сучасних викликів та загроз. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2016. Вип. 1(47). Т. 1. С. 350–353.
5. Давиденко Н. М. Фінансова стійкість корпоративного підприємства аграрної сфери. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: Науковий збірник Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника*. 2009. Вип. V. Т.2. С. 110–116.

6. Маруженко Д. С. Сучасні проблеми підвищення рівня фінансової стійкості страхових компаній України. *Наукові записки НаУКМА: Економічні науки*. 2011. Т. 120. С. 57–60.
7. Пікус Р. В., Балицька М. В. Фінансова стійкість страхової організації та джерела її забезпечення. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*. 2016. №3(180). С. 6–10.
8. Ткаченко Н. В. Фінансова стійкість страхових компаній: теоретичні підходи. *Фінанси України*. 2009. № 6. С. 104–121.
9. Шолойко А. С. Забезпечення стійкості страхового ринку України. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2018. № 4. С. 31–41.
10. Kvasha S., Davydenko N., Pasichnyk Y., Viatkina T., Wasilewska N. GDP modelling: assessment of methodologies and peculiarities of its usage in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, Vol. 16, Issue 4, 2018. pp. 186–200. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16\(4\).2018.16](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16(4).2018.16) (дата звернення: 28.11.2025)
11. Lemishko O., Davydenko N., Shevchenko A. Strategic directions of the economic recovery of post-war Ukraine. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2022. Vol. 6. № 2. DOI: <https://doi.org/10.51599/is.2022.06.02.09>; <http://www.is-journal.com/is/article/view/103> (дата звернення: 21.11.2025)
12. Davydenko N., Buriak A., Titenko Z. Financial support for the development of innovation activities. *Intellectual Economics*. 2019. Vol 13, Issue 2. pp. 144–151. URL: <https://www3.mruni.eu/ojs/intellectual-economics/article/view/5298> (дата звернення: 21.11.2025)

REFERENCES

1. Abdullaeva A., Poplavskaya S. (2022) Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti strakhovykh kompanii na rynku strakhovykh posluh Ukrainy [Ways to improve the efficiency of insurance companies in the Ukrainian insurance market]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 39. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1343/1297> (accessed November 28, 2025)
2. Bogrinovtseva L. M., Chamor G. S. (2019) Napriamky vdoskonalennia finansovoi stiikosti strakhovykh kompanii Ukrainy [Areas for improving the financial stability of insurance companies in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Universytetu derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy*, vol. 2, pp. 20–32.
3. Boiko A. O. (2010) Teoretychni osnovy ta praktychnyi dosvid zabezpechennia finansovoi stiikosti strakhovoi kompanii [Theoretical foundations and practical experience in ensuring the financial stability of an insurance company]. *Ekonomichni nauky. Seriia Oblik i finansy*, vol. 7 (25), part. 4, pp. 36–50.
4. Davydenko N. M. (2016) Stratehiia zabezpechennia finansovoi stiikosti pidpriemstv v umovakh suchasnykh vyklykiv ta zahroz [Strategy for ensuring financial stability of enterprises in the face of modern challenges and threats]. *Naukovyi visnyk Uzhorodskoho universytetu. Seriia "Ekonomika"*, vol. 1(47), part 1, pp. 350–353.
5. Davydenko N. M. (2009) Finansova stiikist korporatyvnoho pidpriemstva ahrarnoi sfery [Financial stability of corporate enterprises in the agricultural sector]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu: Naukovyi zbirnyk Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu im. Vasylia Stefanyka*, vol. V, part 2, pp. 110–116.
6. Maruzhenko D. S. (2011) Suchasni problemy pidvyshchennia rivnia finansovoi stiikosti strakhovykh kompanii Ukrainy [Current issues in improving the financial stability of insurance companies in Ukraine]. *Naukovi zapysky NaUKMA: Ekonomichni nauky*, 120, pp. 57–60.
7. Pikus R. V., Balytska M. V. (2016) Finansova stiikist strakhovoi orhanizatsii ta dzhherela yii zabezpechennia [Financial stability of an insurance organization and sources of its provision]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. Tarasa Shevchenka*, vol. 3(180), pp. 6–10.
8. Tkachenko N. V. (2009) Finansova stiikist strakhovykh kompanii: teoretychni pidkhody [Financial stability of insurance companies: theoretical approaches]. *Finansy Ukrainy*, vol. 6, pp. 104–121.
9. Sholoyko A. S. (2018) Zabezpechennia stiikosti strakhovoho rynku Ukrainy [Ensuring the stability of the insurance market in Ukraine]. *Visnyk Akademii pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu*, vol. 4, pp. 31–41.
10. Kvasha S., Davydenko N., Y Pasichnyk, T Viatkina, N Wasilewska (2018) GDP modelling: assessment of methodologies and peculiarities of its usage in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, Volume 16, Issue 4, pp. 186–200. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16\(4\).2018.16](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16(4).2018.16) (accessed November 28, 2025)
11. Lemishko O., Davydenko N., Shevchenko A. (2022) Strategic directions of the economic recovery of post-war Ukraine. *Journal of Innovations and Sustainability*, Vol. 6. № 2. DOI: <https://doi.org/10.51599/is.2022.06.02.09>; Available at: <http://www.is-journal.com/is/article/view/103> (accessed November 21, 2025)
12. Davydenko N., Buriak A., Titenko Z. (2019) Financial support for the development of innovation activities. *Intellectual Economics*, Vol 13, Is. 2. pp. 144–151. Available at: <https://www3.mruni.eu/ojs/intellectual-economics/article/view/5298> (accessed November 21, 2025)

Oleh Malashchuk*Private Higher Educational Establishment
“European University”***MODERN APPROACHES TO RATIONALISING THE CAPITAL STRUCTURE
IN THE CORPORATE GOVERNANCE SYSTEM**

Abstract. *The purpose of the article is to conduct a thorough analysis of external and internal factors that determine the financial stability of insurance companies in Ukraine in the context of post-war economic recovery, as well as to develop scientifically sound directions and tools for strengthening the financial stability of insurers. The article examines the key factors determining the financial stability of insurance companies in Ukraine in the context of post-war economic recovery. Taking into account the transformation processes caused by prolonged military actions and their economic consequences, the article analyses the impact of external and internal risks on the stability of insurers and identifies structural imbalances characteristic of the modern insurance market. Particular attention is paid to the problems of insufficient capitalisation, low asset diversification, limited investment opportunities, imperfect risk management and weak transparency of financial reporting. The article emphasizes that the uneven distribution of insurance premiums between large and small market participants exacerbates the overall vulnerability of the industry, while the insufficient level of financial literacy among the population and the decline in the investment attractiveness of the economy significantly hinder the development of the insurance sector. Based on a systematic analysis, areas for strengthening the financial stability of insurers have been identified, including: optimising capital structure, improving risk management mechanisms, expanding investment diversification, digitising business processes and increasing transparency. The proposed approaches can be used both in regulatory practice and in strategic management of insurance companies to increase their competitiveness during the post-war recovery period. The relevance of the study is determined by the need to develop adaptive tools capable of ensuring the stable functioning of the insurance market in conditions of significant uncertainty and economic challenges.*

Keywords: *financial stability, insurance companies, stability, recovery, economic challenges, financial strategies.*

*Стаття надійшла: 02.12.2025**Стаття прийнята: 19.12.2025**Стаття опублікована: 25.12.2025*